Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)
CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication
Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016
ISBN: 978-606-8624-17-4
Section: Language and Discourse

PAVEL VASICI UNGUREANU (1806-1881) AND THE PROBLEMS OF ROMANIAN LANGUAGE

Dumitru Draica

Assoc. Prof., PhD, University of Oradea

Abstract: Member of the Romanian Academy, since 1871, Paul Ungureanu Vasici is best known in the medical world (he was one of the first doctors in the Romanian Banat, founder of the first medical journals in Transylvania, "Hygiene and the school"); reaching Brasov he came into contact with the leading intellectuals of the Transylvanian School, George Bariţiu, Timothy Cipariu ... under whose influence he published in magazines of the time, a series of articles concerning the Romanian language, being interested in our national language issues. He participated actively with the generation of 1848, to the great struggle for nurturing literary language, campaigned to replace the Cyrillic alphabet for the adoption of Latin neologisms, rose against anarchy and individualism that affected language development, he launched and proposed for the first time in Transylvania, phonetic spelling ...

Keywords: Growing of the national language, Latin alphabet, phonetic spelling, neologisms, spelling rules ...

S-au împlinit anul acesta 210 ani de la naşterea lui Pavel Vasici Ungureanu (18 apr. 1806, Timişoara) şi 135 de ani de la moartea sa (3 iulie 1881, Timişoara), unul dintre reprezentanţii de frunte ai lingvisticii româneşti, din secolul al XIX-lea, în zona Banatului. A urmat studiile gimnaziale în oraşul natal, liceul la Szeged şi Oradea şi Facultatea de Medicină (1826-1832) la Budapesta. Şi-a început cariera medicală la Timişoara, la Orşova, a editat mai multe manuale de dietetică şi igienă.

A ajuns şi la Braşov, unde i-a cunoscut pe George Bariţiu şi Timotei Cipariu, reprezentanţi de seamă ai elitei ardelene, sub a căror influenţă a început să abordeze probleme din domeniul limbii şi literaturii române. A publicat articole în revistele vremii: „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", „Transilvania", „Telegraful român", „Gazeta de Transilvania"…

Chiar dacă este cunoscut mai ales ca medic, un pionier în domeniul ştiinţelor medicale, a fost unul dintre primii medici români din Banat şi a fondat prima revistă de medicină din Transilvania, „Higiena şi şcoala", în urmă cu 140 de ani (1876-1880), Pavel Vasici a participat activ la marea luptă pentru limba literară a generaţiei de la 1848, deosebit de aprinsă în Transilvania.

În anul 1847 a devenit membru al Societăţii Literare din Bucureşti, iar din 2 iulie 1871 a fost membru al Academiei Române. De la primii paşi în domeniul publicisticii, a manifestat un interes deosebit pentru problemele limbii noastre naţionale, fiindcă în şcolile maghiare pe care le-a urmat, problema limbii era una dintre cele mai importante chestiuni ale tuturor spiritelor luminate. La Universitatea din Pesta a fost în contact direct cu frontul de luptă pentru limbă, organizat de reprezentanţii Şcolii Ardelene, iar apărarea limbii naţionale, cultivarea ei, a reprezentat problema cea mai deosebită în preocupările cercului de cultură românească din capitala Ungariei, dezbătută patetic şi susţinută cu toate forţele de D. Bojinca, E. Murgu, E. Gojdu... Şi Pavel Vasici s-a alăturat curentului, cu tot avântul său tineresc, când a tipărit *Antropologhia*, în 1830, *Dietetica,* în 1831, *Cuvântarea... despre ciumă*, în 1832 (în prefaţă vorbea despre nevoia de a cultiva şi limba naţională)...

În lucrarea sa *Antropologhia sau scurta cunoştinţă despre om şi despre însuşirile sale*, tipărită la Buda, în 1830, la Tipografia Universităţii Ungureşti, Vasici era la curent cu problemele limbii

BDD-A25363 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:07 UTC)

române, încercând să ia o atitudine clară în rezolvarea problemelor limbii noastre naţionale. Astfel, în capitolul *Vorbirea* (pg. 204-208), milita pentru înlocuirea alfabetului chirilic greoi cu cel latin, de care se foloseau şi „sororile limbei noastre"; în locul celor 40 de litere chirilice puteau fi întrebuinţate, pentru scrierea limbii române, numai 20 de litere latine, cele 40 de semne ale alfabetului chirilic ne-au „întunecat" limba, afirma el şi de aceea trebuie să le înlocuim cu literele „strămoşeşti", adică latineşti, recomandând, în acelaşi timp, *Gramatica* lui I. Alexi (este vorba despre *Gramatica dacoromână,* a lui I. Alexi, Viena, 1826, care îl urma, în general, pe Petru Maior), astfel, însuşirea limbii ar fi mai uşoară; literele erau împărţite în vocale şi consoane, iar româna, pe lângă cele 5 vocale fundamentale, mai cuprindea şi alte două vocale, pe *î* şi *ă.*

Apoi, Vasici vorbea despre problema „cultivării" limbii, aici se vedea foarte clar atitudinea lui de latinist ponderat, fiind convins că trebuie să recurgem la neologisme, la limba latină. A susţinut cu toată convingerea adoptarea alfabetului latin în scrierea limbii române şi vedea posibilă o îmbunătăţire a scrisului prin crearea unor instrumente de lucru proprii, şi anume, un lexicon (alcătuit, credea el, după principiile expuse de P. Iorgovici, în *Observaţiile* sale şi de Diaconovici Loga, în *Gramatica* sa) şi introducerea unor *norme obligatorii* pentru toţi cei care scriu româneşte, viza chiar şi necesitatea alcătuirii unei gramatici a limbii române. Vasici nu era de acord să zicem *seculu,* dacă putem zice *veac*, pentru ce să zicem *anghel,* dacă putem zice *înger,* formă cunoscută şi înţeleasă de către toţi vorbitorii: „Au nu este acesta frumos şi chiar rumânesc cuvânt ?!"[1]. După părerea lui, termenii luaţi din latină trebuie folosiţi întocmai, a recurs în *Antropologhie* la unii termeni latineşti, pentru că aşa fac toate limbile culte, iar derivarea din latineşte a cuvintelor româneşti să se facă după reguli „drepte", pe care să le respecte toţi vorbitorii limbii române.

A fost un onest propagator de ştiinţă şi cultură, nu a fost un specialist în problemele limbii, dar cerea, în ceea ce priveşte neologismele, „vorbele străine", ca atunci când „nu le putem drept rumâni, să nu le schimonosim, ci să le ţinem întregi, aşa precum le-am luat de la latini"[2]. Nu s-a sfiit să intervină în discuţiile despre limbă, ridicându-se împotriva anarhiei şi individualismului, ca manifestări periculoase în dezvoltarea limbii, în sincronizarea ei cu realitatea istorică. S-a ridicat cu hotărâre împotriva exagerărilor, cerea „regule", ştiinţă, în domeniul limbii şi nu improvizaţii caraghioase, cerea, mai ales, cunoaşterea şi dezvoltarea individualităţii specifice a limbii noastre.

Pavel Vasici se situa, în ceea ce priveşte ideile despre limbă, înainte de 1848, pe aceeaşi linie cu George Bariţiu, Ion Maiorescu, doctorul Vasile Pop, Ion Rusu şi chiar cu Timotei Cipariu, care se împotriveau excluderii nesăbuite a elementelor încetăţenite în limbă, combătând exagerările.

A fost şi redactor la *Telegraful român*, organul de publicitate al Episcopiei ortodoxe din Sibiu, care apăruse la 1 ianuarie 1853. *Telegraful...* a fost redactat de Vasici, începând cu nr. 9, din 1853, până în 1855, nr. 99, din 14 decembrie, într-o perioadă în care exagerările latiniste şi lupta împotriva lor au devenit tot mai aprinse.

Într-un articol, din nr. 12, se ridica cu ironie împotriva zelului neologistic ce i-a cuprins pe unii ardeleni: „Limba noastră ca limbă, încheia Vasici, trebuie să rămână în fiinţa ei, adică are să fie românească în firea ei şi îmbrăcămintea ei, iar nu acuşi latinească, acuşu franţuzească, italienească şi câte altele" [3].

Avea să fie şi mai explicit într-o serie de articole referitoare la limbă, publicate doi ani mai târziu, în nr. 10, 11, 13 şi 14, în 1855, el era sigur de originea romană a poporului român, iar limba română se caracteriza, după părerea sa, printr-o mare unitate, oricât s-ar deosebi ea, de la o regiune la alta, unitate ce provine nu atât din vocabular, cât din formele ei. Era împotriva purismului, pentru împrumuturi din alte limbi, mai ales din cele înrudite, făcute, însă, „cu măsură şi moderaţiune"; tot cu moderaţie trebuia utilizat şi procedeul derivării şi al compunerii. A condamnat şi mania latinizării numelor de familie, de care au fost cuprinşi unii ardeleni, iar într-un articol publicat în nr. 103 al *Telegrafului român,* care încheia anul 1855, Vasici îmbrăţişa, în totalitate, punctul de vedere al lui

[1] P. Vasici, *Antropologhia...*, p. 209.
[2] *Ibidem*, p. 210.
[3] *Telegraful român,* I, 1853, nr. 12, p. 17 şi urm.

BDD-A25363 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:07 UTC)

Alecu Russo, care protesta vehement împotriva pretenţiei unor ardeleni de a da directive în viaţa culturală a tuturor românilor, mai ales în domeniul limbii literare.

În decembrie 1855, gazeta anunţa cu satisfacţie numirea lui în postul de consilier al şcolilor ortodoxe. În 1860, când la Sibiu aveau loc şedinţele Comisiei filologice, însărcinate cu rezolvarea problemelor ortografiei limbii române, Vasici a participat la aceste şedinţe, în calitate de înalt funcţionar.

Participarea lui era cu atât mai necesară cu cât problema ortografiei interesa, în primul rând, şcolile româneşti. A învins atunci principiul etimologic, apărat, cu multă abilitate, de T. Cipariu, la care a trebuit să adere şi Vasici, ca şi alţi participanţi. De aceea, scrisul său, de după 1860, a fost mai greoi, utilizând puţine neologisme, forţate, inutile.

Şi totuşi, lupta *Telegrafului român*, sub conducerea lui P. Vasici, pentru limba literară nu trebuie omisă, constituind unul dintre marile lui merite; nu este deloc întâmplător că atunci când acţiunea împotriva etimologismului va fi reluată în Ardeal cu un nou avânt, ce va duce în cele din urmă la înfrângerea totală a curentului etimologist, ziarul sibian se va pune în fruntea ei (cea dintâi publicaţie ardeleană scrisă cu ortografia fonetică a fost *Foişoara telegrafului român,* car a apărut între anii 1876-1877, ca supliment al gazetei sibiene).

Pavel Vasici Ungureanu a fost cel care a lansat şi a propus, pentru prima oară, ortografia fonetică în Ardeal, influenţat, la rândul său, de lucrările lui Vasile Popp (publicase încă din 1838, în *Foaie pentru minte...* o „disertaţie" din care deducem că era susţinătorul ortografiei fonetice, propunând un sistem alfabetic româno-chirilic-latin) şi Ioan Maiorescu („părintele" aşa-numitului principiu intelectual, care nu era altceva decât principiul fonologic, bine argumentat şi susţinut).

În acelaşi an, 1838, combătea propunerea lui Vasile Popp, dar susţinea principiul fonetic, realizând prima prezentare teoretică asupra principiilor scrierii alfabetice.

Doctorul Pavel Vasici Ungureanu, în calitate de consilier şcolar, a fost un neobosit luptător pentru ridicarea culturală a poporului român, prin şcoală, a îmbrăţişat cu căldură ideea redactării revistei pedagogice *Amicul şcoalei*, de către Visarion Roman. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, între anii 1850-1865, în Transilvania, a realizat o însemnată operă de revigorare şi dezvoltare a şcolilor şi învăţământului românesc.

BIBLIOGRAPHY:

Ion Breazu, *Pavel Vasici şi problemele limbii*, în „Cercetări de Lingvistică", 10, nr. 1, 1965, pg. 53-66

Dumitru Draica, *Pavel Vasici Ungureanu (1806-1881),* în Contribuţii la istoria ortografiei româneşti, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, 2010, pg. 59-63

Liviu Mărghitan, *Pavel Vasici Ungureanu (1806-1881),* în Viaţa academică din Banat (1866-2006), Timişoara, Editura Orizonturi Universitare, 2006, pg. 405-406.

Pavel Vasici Ungureanu, *Antropologhia sau scurta cunoştinţă despre om şi despre însuşirile sale,* Buda, Tipografia Universităţii Ungureşti, 1830.

Telegraful român, I, Sibiu, 1853, nr. 12.

BDD-A25363 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:07 UTC)